

První pokusy o inovativní přístup k péči o rizikovou mládež v USA

Lenka Hessová

Kontakt

Jihočeská univerzita v Českých
Budějovicích
Pedagogická fakulta
Jeronýmova 10
371 15 České Budějovice
Česká republika
hessova@pf.jcu.cz

✉ Korespondence:
hessova@pf.jcu.cz

Copyright © 2022 by the author
and publisher, TBU in Zlín.
This work is licensed under the
Creative Commons Attribution
International License (CC BY).

Abstrakt: Studie se v rámci historického ohlédnutí za inspirativními modely práce s rizikovou mládeží zabývá dvěma institucemi, které byly založeny v USA v první polovině 19. století. V úvodu je nastíněna situace v přístupu společnosti k rizikové mládeži v USA na začátku 19. století. Druhá část se zaměřuje na newyorský House of Refuge (Dům bezpečí), zejména v období 1824–1826, kdy byl jeho ředitelem Joseph Curtis.

Třetí část přibližuje bostonský House of Reformation (Reformatorium), kdy stál v jeho čele E. M. P. Wells. Obě instituce díky osvícenému vedení představovaly první nesmělé pokusy pracovat s rizikovou mládeží v USA „jinak“, tj. neuchylovat se pouze k represivním opatřením.

V závěru studie jsou shrnuty prvky, které oba projekty činily v jejich době výjimečnými. Z dostupných informací vyplývá, že veškeré inovativní snahy závisely na osobnosti ředitelů. Změna vedení zapříčinila návrat k politice trestu a odplaty ve vztahu k mladým a zařízení bohužel opět sklouzla k označení „obávaná instituce“. Nicméně odvážné působení Curtise a Wellse inspirovalo další reformátory péče o mládež, kteří pokračovali v pokusech pracovat s rizikovou mládeží „jinak“.

Klíčová slova: historie, riziková mládež, USA, New York House of Refuge, Boston House of Reformation, Curtis, Wells

First attempts at an innovative approach to care for at-risk youth in the USA

Abstract: As part of a historical review of inspiring models of work with at-risk youth, the study deals with two institutions that were founded in the US in the first half of the nineteenth century. In the introduction, the society's attitude towards at-risk youth in the US at the beginning of the 19th century is outlined. The second part focuses on the New York House of Refuge, especially in the period 1824–1826, when Joseph Curtis was its manager.

The third part looks at the Boston House of Reformation, when E.M.P. Wells managed the institution. Thanks to enlightened leadership, both institutions at the time represented the first tentative attempts to work with at-risk

youth in the USA "differently", i.e. not resorting only to repressive measures.

At the end of the study, the elements that made both projects exceptional at the time are summarized. In the case of the two presented institutions, the innovative efforts stood and fell with the personality of their managers. The change in management caused a return to the policy of punishment and retribution in relation to at-risk youth, and the facility unfortunately slipped back into the label of "dreaded institution". Nevertheless, Curtis and Wells' courageous work inspired other reformers who continued with their attempts to work with at-risk youth "differently."

Keywords: history, at-risk youth, USA, New York House of Refuge, Boston House of Reformation, Curtis, Wells

1 Úvod

Na začátku 19. století můžeme ve Spojených státech amerických pozorovat první ojedinělé pokusy o přehodnocení přístupu k práci s mladými delikventy a dětmi, které ještě nebyly trestané, ale vzhledem ke svým životním podmínkám byly mravně ohrožené. Také v USA totiž začaly mezi některými vlivnými filantropy pomalu rezonovat Pestalozziho názory na výchovu a převýchovu. Ústavy pro převýchovu mládeže měly být hlavně sociálním projektem pomáhajícím vyrovnat šance, nikoli represivním projektem, jehož prostřednictvím měla společnost dosáhnout odplaty. V některých velkých amerických městech, jako byly New York či Boston, byli vlivní a majetní občané dokonce ochotni podpořit teorii o přínosech prevence oproti uplatňování krutých represivních trestů. Cílem mělo být předcházet kriminalitě a podat mladistvým na scestí pomocnou ruku. Podnikatele zajímala zejména ekonomická výhodnost projektů pro společnost. Investice do prevence měla občany uchránit před nechtěnými investicemi do provozu vězeňských zařízení. Každý napravený mladistvý by totiž mohl všem ušetřit spoustu peněz. Proto byla podporována myšlenka zakládat tzv. reformatoria, tj. nápravné školy, které měly být alternativou k běžnému vězení¹.

Reformatoria pro děti a mládež měla sloužit k přesměrování nevhodně vynakládané energie. Měla mladým lidem poskytnout návod, jak se stát užitečnými občany. Represivní funkce trestu byla v reformatoriích upozaděna a upřednostňována byla převýchovná funkce opírající se zejména o systém odměn za žádoucí chování. Musíme však zmínit, že při nedodržení nastavených podmínek v zařízení nebyla vyloučena ani negativní motivace v podobě fyzických trestů, izolace či stravy o chlebu a vodě (Holl, 1971, s. 244–245).

V tomto článku připomeneme první dva pokusy pracovat se znevýhodněnou mládeží v USA jinak. Stejně jako Pestalozziho projekt měly i tyto velmi krátké trvání a ve své době nebyly doceněny, ale později se staly silným inspiračním zdrojem pro budoucí generace reformátorů. U těchto dvou projektů také můžeme pozorovat některé vysoce ceněné prvky projektu Junior Republic z konce 19. století. Junior Republic (Republika mladých) byla založena Williamem Reubenem Georgem a vlastně zahájila celosvětový trend zakládání tzv. republik mladých (Hessová, 2022).

Projekty, které zde představíme, byly založeny o více než půl století dříve. Šlo o newyorský House of Refuge (Dům bezpečí), spojovaný zejména s osobností Josepha Curtise, a bostonský House of Reformation (Reformatorium), vedený knězem Eleazerem Matherem Porterem Wellsem.

¹ Musíme podotknout, že naprostá většina mladistvých končila v té době v USA ve smíšených věznicích, které nepracovaly s žádnými kritérii pro dělení vězňů. Panovaly tam velmi drsné podmínky a mladí delikventi se díky zkušenějším dospělým spoluvězňům mohli zdokonalovat v kriminálních dovednostech (Bacon, 1917).

2 House of Refuge

Podnět k založení této instituce zavdalo patnácti prominentních občanů New Yorku nespokojených s podmínkami ve státním vězení New Gate. V zimě na přelomu roku 1815 a 1816 se setkali v domě jednoho z nich, Josepha Curtise, aby debatovali o příčinách chudoby a kriminality. V letech 1818 až 1819 podnikl člen této skupiny, vychovatel a filantrop John Griscom, studijní cestu do Anglie, kde navštívil různá nápravná zařízení určená pouze mládeži. Pro Griscoma bylo v rámci jeho studijní cesty velmi přínosné setkání se známou reformátorkou britského vězeňského systému Elizabeth Fryovou (Holl, 1971). Po Griscomově návratu do USA byla ustanovena komise, která si kladla za cíl přenést podobný typ zařízení, jaká pozoroval v Anglii, do New Yorku. Nová instituce měla sloužit jak soudně trestaným, tak ještě netrestaným, ale mravně ohroženým dětem a mladistvým. Aby mohl být projekt realizován, zformovala se z původní společnosti Society for the Prevention of Pauperism (Společnost pro prevenci chudoby) úže profilovaná skupina Society for the Reformation of Juvenile Delinquents (Společnost pro nápravu mladých delikventů, dále jen „Společnost“), jejímž úkolem bylo shánět finanční prostředky, zajistit pozemky a realizovat záměry domova pro mladé delikventy. Zajímavostí je, že v duchu Pestalozziho švýcarských venkovských výchovných ústavů byl projekt od svého počátku plánován jako zařízení koedukované, což tou dobou nebylo v USA běžné (Hessová, 2022). V roce 1824 byl tedy v New Yorku z iniciativy Společnosti založen House of Refuge (Dům bezpečí)².

Společnost měla na starosti finanční správu ústavu, shánění prostředků na jeho provoz a styk s veřejností, avšak zodpovědnost za výchovnou stránku ústavu svěřila jeho prvnímu výkonnému řediteli Josephu Curtisovi. Ten zodpovídal za vzdělávací program a každodenní chod, přestože nebyl povoláním učitel. Byl spíše nadšeným filantropem-dobrovolníkem a reformátorem se spoustou ideálů. Navíc měl jako úspěšný podnikatel kontakty na většinu významnějších filantropických organizací ve městě (Holl, 1971).

Stejně jako před ním Pestalozzi se i on domníval, že absence pedagogického vzdělání není v převýchovném působení na škodu, že mu při práci s mládeží postačí pouhá vůle. Chtěl svým svěřencům zajistit pocit bezpečí domova a zahrnout je křesťanskou láskou, se kterou se podle jeho mínění předtím v životě nesetkali (Pickett, 1969, s. 68). Curtis do projektu na konci roku 1824 vstupoval s plným nadšením a odhodláním praktikovat výchovu založenou na rodinném uspořádání a lásce, nikoli na trestu. Chtěl také využít venkovského prostředí, které samotný areál rozprostírající se na čtyřech akrech půdy mezi Bloomingdale Road a Old Post Road nabízel. Z první výroční zprávy vyplývá, že Dům bezpečí obývalo 69 svěřenců – za tuláctví a drobné krádeže tam šest osob dal umístit soud a 47 policie; dále bylo za krádeže do domu posláno 16 dětí z chudobince (Pickett, 1969, s. 80).

Výchovný koncept založený pouze na vlídném, respektujícím a vysvětlujícím přístupu však Curtisovi dlouho nevydržel. Už když se jeho rodina nastěhovala na novou adresu, čelila prvnímu problému. V souladu se svým přesvědčením o poskytování praktické pomoci potřebným adoptovala jednu mladou dívku, která jí měla v novém domově pomáhat. 1. ledna 1825 přivedla policie do Domu bezpečí prvních sedm chráněnců. Adoptovaná dívka využila rozruchu souvisejícího s nově příchozími a s drobnými suvenýry okamžitě utekla. Curtis ji našel až po čtyřech dnech a přivedl ji zpět. Tak se z bývalé pomocnice stala osmá chráněnka. Tato příhoda také dokazuje, že pobyt v Domě bezpečí nebyl založen na dobrovolnosti ze strany chráněnců, jak tomu bylo například později v Junior Republic. Děti tam byly drženy pomocí různých preventivních opatření (zamykání, dozor, vysoké zdi). Horlivý Curtis brzy pochopil, že jeho reformátorské sny nekorespondují s každodenní realitou v zařízení. Jeho mladí chráněnci navíc nedoceňovali sílu komunikace a neustálého domlouvání, proto i on, stejně jako netrpělivý Pestalozzi, praxi oproti vysněné převýchovné teorii poněkud modifikoval (Durdík, 1888,

² V tomto článku uvádíme jen popis inspirativní éry tohoto zařízení. Po nuceném odchodu Curtise se pod vedením dalších ředitelů a vlivu Society for the Reformation of Juvenile Delinquents House of Refuge opět proměnil v konzervativní nápravné zařízení a mnoho reformátorů se proti němu začalo vymezovat (Holl, 1971, s. 243–244).

s. 38). Usoudil, že když na některé chlapce domluva neplatí, bude muset sáhnout i po metle stejně jako každý jiný milující otec v té době (Pickett, 1969, s. 68).

Postupně se tak fyzické tresty (výprask metlou, izolace, strava o chlebu a vodě) staly běžnou součástí denní rutiny v zařízení. Musíme však podotknout, že se Curtis kromě uchylování se k metle snažil i o pozitivní motivaci. Například těm, kteří se celý týden chovali slušně, v neděli ráno nabízel kávu a dort. Ti, kteří dokončili veškeré své povinnosti do sobotního odpoledne, se za příznivého počasí mohli chodit koupat. Ten, kdo se choval opravdu vzorně, dokonce dostal povolenku opustit zařízení. Jestliže však někdo výhod zneužil, utekl a musel být násilím přiveden zpět, byl opět potrestán. Když se ale mladí uprchlíci vrátili dobrovolně, Curtis jim odpustil a žádný trest je nečekal. Curtis se také se svými svěřenci snažil trávit co nejvíce volného času. Účastnil se s nimi různých sportovních aktivit, zavedl večerní čtení knih od dobrovolných dárců a také večerní debaty o životě a náboženství. Když byli jeho svěřenci patřičně zvědaví a kladli mnoho otázek, mohli být odměněni posunutím večeřky. Curtis dokonce experimentoval s částečnou formou samosprávy, kdy rozhodování o potrestání viníka přenechal vrstevnickému soudu (Holl, 1971, s. 245; Pickett, 1969, s. 75–76).

Ač se organizace dne v Domě bezpečí mohla zdát nezkušenému oku chaotická, měl denní řád v zařízení určitou strukturu. Například každé ráno před snídaní měli všichni nástup. Pak ti, kteří měli zájem, mohli závodit s Curtisem v rychlostním běhu. Následovala snídaně a po snídani se všichni rozešli za svými povinnostmi. Curtis podporoval jak vzdělávání, tak fyzické aktivity. Stejně jako Pestalozzi věřil v příznivé účinky manuální práce na formování charakteru, a proto podporoval své svěřence ve všech pracovních aktivitách. V prostorách Domu bezpečí byla pro tyto účely brzy otevřena dílna na zpracování slámy, kde se mladí učili vyrábět koše a klobouky. Rovněž bylo možné přes spravující Společnost zprostředkovat svěřencům práci mimo ústav; v takovém případě byl nad takto zaměstnanými zajištěn dohled. Přestože práce zabírala značnou část dne obyvatel Domu bezpečí, věřitelé neustále napadali Curtise pro příliš benevolentní přístup a poskytování nadměrného množství volného času svěřencům. Kromě nepochopení výchovného konceptu ze strany věřitelů a nedostatku financí čelil Curtis také tlaku rodičů umístěných dětí, protože ti se nechtěli vzdát práva na své děti a chtěli o jejich osudu rozhodovat, ač nezvládali plnit své rodičovské povinnosti. Působení rodičů bylo bohužel často to poslední, co svěřenci Domu bezpečí k úspěšnému návratu do společnosti potřebovali (Pickett, 1969, s. 75–76).

Aby byly umlčeny stížnosti rodičů, že Dům bezpečí pouze využívá dětské práce a zanedbává mravní a náboženskou výchovu, přizvala Společnost v roce 1825 ke spolupráci dobrovolné ženské uskupení, aby pomáhalo zejména s výchovou a vedením dívek. Ženská skupina složená převážně z manželek členů Společnosti měla být přínosem pro zařízení, je však otázkou, zda tomu tak skutečně bylo. Úspěch svého převýchovného působení hodnotily ženy podle množství náboženských textů, které se dívky naučily nazpaměť.

V dubnu 1826 navštívil Dům bezpečí John Pintard. Mladí obyvatelé domova na něj udělali velký dojem, chválil čistotu a upravenost 63 chlapců a 18 dívek pracujících v dílně. Zařízení bylo veřejně chváleno i dalšími významnými osobnostmi města a bylo uváděno jako vzor budoucího směřování práce se sociálně znevýhodněnou mládeží. Bohužel paradoxně touto dobou vyvrcholil spor Curtise a členů Společnosti. Ač navenek věřitelé a ředitel ústavu působili v rozhodování jednotně, Curtis byl už příliš unaven neustálým obhajováním svých postupů před svými nadřízenými. Silná skupina vlivných členů Společnosti navíc pomalu tlačila na posílení disciplinárního systému na úkor původně nabízené pomoci, bezpečí a křesťanské lásky. Curtis se nakonec rozhodl z projektu vystoupit a podal rezignaci. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že jeho výchovná koncepce se už natolik liší od výchovné koncepce Společnosti, že s ní nemůže nadále spolupracovat. Na rozdíl od členů Společnosti i přes počáteční nedorozumění a stále se opakující útky důvěřoval dětem a věřil v sílu pozitivní motivace. Nechtěl se už dále podílet na budování disciplíny pomocí trestání a věznění, protože si vlastním působením ověřil, že tato cesta k úspěšné převýchově a změnám postojů mladých nevede (Holl, 1971).

Přestože Dům bezpečí fungoval i po Curtisově odchodu, ztratil auru inovativnosti a postupně se transformoval v klasické vězení pro mladé, proti kterému Curtis a jeho přátelé vystupovali. V dobách

vzniku Junior Republic (Republiky mladých) už tak mohl být uváděn jako odstrašující příklad instituce, kterou Georgeova Republika mladých zcela jistě nebude. Pickett konstatuje: „Sny o laskavém otci, sloužícím své malé smečce neukázněných dětí, odešly s ním. Stejně tak odešel i sen Beccaria a Pestalozziho. Curtisova přílišná lidskost a nedůsledná metoda lásky a biče vůči jeho svěřencům vyvolávala u spořádanějších duší Společnosti neklid. Chtěly systém a Curtis se zdál zcela nesystematický“ (Pickett, 1969, s. 85).

Thomas Mott později na adresu reformatorií poznamenal, že je velká škoda, že vlastně kromě zaměření na mladé postupně přejala stejný systém provozu jako věznice pro dospělé, ač se společnost tou dobou dávno přesvědčila, že krutý represivní systém vězně nenapraví. Navíc zdůrazňoval, že zejména při práci s mládeží je pro rozvoj žádoucích vlastností zapotřebí poskytnout určitou míru svobody. Podle něj musel přístup založený na trestech, který při práci s delikventy nezohledňoval fakt, že jde především o práci s lidskými bytostmi, vždy selhat (Osborne, 1916, s. 112–115).

3 Boston House of Reformation

V roce 1826 byla v Bostonu schválena stavba House of Reformation (bostonského reformatoria). Reformatorium mělo být součástí strategie města v boji s chudobou a kriminalitou. V roce 1824 koupili radní města pod vedením nového starosty Josiaha Quincyho 53 akrů nevyužívané půdy v jižním Bostonu, kde měly postupně vyrůst čtyři instituce: House of Industry (pracovní internátní škola pro sociálně znevýhodněné děti), House of Reformation (reformatorium pro mladé provinilce), House of Correction (věznice) a Lunatic Asylum (zařízení pro duševně choré). Reformatorium mělo být provozováno po vzoru newyorského Domu bezpečí, bylo však určeno pouze trestaným dětem a mladistvým a mělo sloužit jako alternativa k soudem udělenému trestu vězení. Přijímány byly děti a mladiství do věku 17 let. Stejně jako v New Yorku šlo o zařízení koedukované, i když je z výročních zpráv patrné, že počty chlapců značně převyšovaly počty dívek. První svěřenci tam byli přijati v červnu 1827 (Public Documents of Massachusetts, 1866, s. 19–38).

Projekt bostonského reformatoria je zajímavý zejména díky působení nadšeného a idealistického mladého kněze Wellse, který byl ředitelem této instituce v letech 1828 až 1832. Stejně jako Curtis musel i on neustále před všemi obhajovat své metody a bojovat s přetrvávajícím podezřením spoluobčanů, že své mladé trestané příliš hýčká. Mýtus odplaty byl ve společnosti tou dobou stále velmi silný a na výchovu založenou na víře v mladé, lásce a pochopení většina pohlížela s velkou nedůvěrou (Brenzel, 1985, s. 36).

Wells svůj bostonský ústav provozoval jako miniaturní verzi kopírující demokratické uspořádání USA. Oproti Curtisovi byl vyzbrojen větší mírou trpělivosti, proto byl mnohem benevolentnější ohledně disciplíny. Fyzické tresty a zavírání na samotku v Reformatoriu úplně zrušil. Systém, který ve svém domově pro rizikovou mládež nastavil, byl na svoji dobu revoluční. V systému tehdejších nápravných ústavů přišel s velmi odvážným kurikulem. Strukturoval aktivity svých chráněnců mezi jídly na pět a půl hodiny práce a výuky řemeslu. Čtyři hodiny denně byly věnovány školní výuce. Vzhledem k nedostatku personálu spoléhal během výuky na lépe chápající a rychleji se učící děti, aby látku svým vrstevníkům pomohly vysvětlit a pochopit. Takto se všichni cvičili v základních dovednostech čtení, psaní a počítání (Brenzel, 1985).

Na rozdíl od jiných zařízení podobného typu kladl Wells, stejně jako Curtis, velký důraz na volnočasové aktivity. Svým svěřencům dopřával denně neuvěřitelných dvě a čtvrt hodiny odpočinku dle vlastního uvážení. Tak jako před ním Curtis a po něm George se volnočasových aktivit zúčastňoval spolu se svými svěřenci. Hra byla pro všechny velmi vysoko na společném žebříčku hodnot. Bostonské reformatorium během jeho působení připomínalo spíše domov a suplovalo fungující rodinné uspořádání, se kterým se většina malých obyvatel dříve nesetkala. Ke svým svěřencům Wells přistupoval prostě jako otec ke svým dětem. Převýchovný proces stavěl spíše na podpůrném přístupu založeném na pochopení a opírajícím se o pozitivní motivační systém. Všichni obyvatelé domova si vybírali vlastní oblečení

a nenosili uniformy. Wells je také nechal rozhodovat o vnitřním chodu zařízení, jako by byli svobodnými občany. Mladí obyvatelé byli podle chování rozděleni do dvou skupin – bon a mal. Právě skupina bon měla právo se v hlasování podílet na organizaci Reformatoria (Holl, 1971).

V zařízení byla tzv. kniha chování, kam si svěřenci sami každý den zapisovali kladné i záporné body. Kladné body znamenaly podobné výhody, jako jsme viděli u newyorského Domu bezpečí. Záporné body znamenaly odnětí některých privilegií. Stejně jako v New Yorku měli i v Bostonu svůj dětský soud tvořený z 12 zástupců třídy bon a předsedal mu Wells. Oproti New Yorku si navíc mladý provinilec mohl vybrat, jaký trest navržený soudem vykoná. Holl k tomu poznamenal: „I Wells objevil sladké tajemství antiinstitucionální metody – přizpůsobit instituci potřebám, osobnosti a instinktům dítěte – dítě pak bude vychováno tak, že jeho chování bude vyhovovat požadavkům společnosti, do které se má navrátit“ (Holl, 1971, s. 247).

Wellsův způsob vedení ústavu byl ale pro většinu místních politiků příliš benevolentní a nepochopitelný. Neviděli v něm patřičný systém, žádný strukturovaný vzorec pro efektivitu a produktivitu, který by se dal duplikovat i jinde. V roce 1832 poslali radní do Reformatoria inspekci a její členové byli šokováni tím, co viděli. Wellsovi vytýkali nedostatečnou školní přípravu, špatnou produktivitu dílen, mizernou hygienu a přílišný důraz na volnočasové aktivity. Tvrdili, že záměrem pro zřízení Reformatoria byl ekonomický přínos, tj. transformace mladých delikventů v pracovitě občany, nikoli vytváření příležitostí k odpočinku a hře. Úředníci neměli pochopení pro upřednostňování rozvoje osobnosti před strukturovanou rutinou a disciplínou. Město bohužel nehodlalo vedení Reformatoria v duchu, ve kterém ho vedl Wells, dále podporovat. Ten proto odstoupil³. Stejně jako tomu bylo v New Yorku, i tento ústav se po odchodu inovátora s ideály velmi rychle přetransformoval v klasické vězení, které už nikoho neinspirovalo a mohlo být novodobými reformátory uváděno jako odstrašující příklad péče o děti a mladistvé.

4 Shrnutí

Jak je z předchozích řádků patrné, veškeré pokusy o inovativní přístup v newyorském House of Refuge i bostonském House of Reformation byly závislé na osobnostech jejich ředitelů a jejich schopnosti prosazovat své ideály navzdory věřitelům, finanční situaci a rodičům chráněnců⁴.

To, co Curtis v New Yorku nesměle začal, Wells v Bostonu dále rozpracoval. Rozdíly mezi newyorskou a bostonskou institucí byly spíše formálního rázu. Newyorský House of Refuge vznikl z iniciativy několika vlivných filantropů a sloužil pro umístění mladých delikventů odsouzených soudem, ale i pro umístění dětí a mladistvých, kteří nespáchali trestný čin, ale byli pro své rodiče obtížně zvladatelní. Bostonský House of Reformation byl založen z iniciativy radních města a sloužil pouze mládeži už soudem trestané, měl být mírnější alternativou k trestu vězení.

Veškeré pokusy o inovativní přístup v newyorském House of Refuge i bostonském House of Reformation byly závislé na osobnostech jejich ředitelů a jejich schopnosti prosazovat své ideály navzdory věřitelům, finanční situaci a rodičům chráněnců.

Ani jeden z reformátorů nebyl původním povoláním učitel a ani jeden tuto skutečnost nepovažoval za nevýhodu při práci s rizikovou mládeží. Oba byli po vzoru Pestalozziho motivováni pouze svým vlastním přáním změnit nastavení ve svěřeném ústavu. Oba chtěli svým chráněncům poskytnout bezpečné místo, které by spíše než vězení připomínalo domov a bylo založeno na rodinném uspořádání. Oba byli v tomto směru vedeni silným křesťanským cítěním a touhou po poskytování praktické pomoci bližnímu. Curtis byl oproti Wellsovi méně trpělivý a od svých ideálů se často odchyloval. Nicméně ani jemu nelze

³ V tomto článku popisujeme jen inspirativní období 1828–1832, kdy tam působil Wells.

⁴ V Bostonu nemuseli zohledňovat vůli rodičů, děti tam přiřazoval soud – jednalo se o alternativu vězení.

upřít upřímnou snahu o podpůrný, respektující přístup při práci s rizikovou mládeží. Někdy se uchyloval i k fyzickým trestům, když svěřenci nespolečně pracovali, avšak při projevení ochoty ke spolupráci ze strany svěřených dokázal být benevolentní a odpouštěl, jak dokazuje popsání vyrovnávání se s útekem v House of Refuge.

Oba reformátoři přikládali velký význam volnočasovým aktivitám, kterých se účastnili spolu se svými svěřenci. Nezanedbávali ani školní docházku a rozvoj pracovních dovedností. Podporovali možnosti rozvíjet se intelektuálně, fyzicky i manuálně. Možnost realizace různých aktivit nabízeli přímo ve svém ústavu, ale také ji zprostředkovávali za jeho zdmi (např. různé pracovní stáže).

Vše se snažili podřídit schopnostem, možnostem a zájmům svěřené mládeže, což bylo tou dobou v USA ojedinělé. Veřejně uznávanou a podporovanou tamější normou tehdy totiž bylo, aby se jedinec přizpůsobil instituci, nikoli instituce jedinci.

Oba z nedostatku financí a personálu, ale také z osobního přesvědčení podporovali samostatnost svých svěřenců a aktivně je připravovali na život za zdmi ústavu. Často vlastně praktikovali fröbelovské „cvičení se v žití“. Prostředkem pro osvojení základních dovedností pro život v demokratické společnosti pro ně byla motivace mladých, aby se aktivně podíleli na správě a organizaci života v ústavu (např. formou vrstevnického soudu).

Bohužel i takové nadšence, jakými byli Curtis a Wells, odradil od jejich poslání neustálý boj s nepochopením veřejnosti a věřitelů. Oba tlak nakonec neustáli a odešli. Můžeme však tvrdit, že přestože byly jejich pokusy o reformu systému práce s mládeží ve výsledku neúspěšné, zanechaly po sobě stopu na cestě, kterou během následujících staletí pomáhaly upravovat další generace nadšenců. Curtis i Wells a po nich mnoho dalších dokazují, že změna systému byla možná jen po velmi malých, bolestných a trpělivých krocích.

Vzhledem k tomu, že navzdory nespornému pokroku na cestě pomoci mladým delikventům naráží zejména profesionálové v oboru institucionální péče na mnoho nedostatků a překážek, může být i pro ně Curtisovo působení v newyorském House of Refuge a Wellsovo působení v Boston House of Reformation povzbuzením, že snahy o inovativnost při práci s rizikovou mládeží mají smysl. Nastavená společenská norma péče o rizikovou mládež je totiž z dlouhodobého hlediska pružná.

Literatura

Bacon, C. (1917). *Prison Reform*. The H. W. Wilson Company.

Brenzel, B. (1985). *Daughters of the State: A Social Portrait of the First Reform School for Girls in North America, 1856–1905*. The MIT Press.

Durdík, P. (1888). *Rousseau a Pestalozzi v poměru svém ku Komenskému*. Fr. A. Urbánek.

Hessová, L. (2022). *Vybrané modely převýchovné institucionální péče o dítě z přelomu 19. a 20. století v kontextu současné české etopedické praxe: historicko-pedagogický výzkum* [Disertační práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <http://hdl.handle.net/20.500.11956/171780>

Holl, J. M. (1971). *Juvenile Reform in the Progressive Era*. Cornell University Press.

Osborne, T. M. (1916). *Society and Prison: Some Suggestions for the New Penology*. Yale University Press.

Pickett, R. S. (1969). *House of Refuge*. Syracuse University Press.

Public Documents of Massachusetts. (1866). *Annual Reports of various public officers and institutions for the year 1865*. Wright & Potter State Publishers.

PhDr. Lenka Hessová, Ph.D. v doktorském programu vystudovala Pedagogiku na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Zajímá se o historii netradičních modelů převýchovné péče o rizikovou mládež. Zejména studuje modely se silnou vnitřní sociální strukturou, modely založené na dětské samosprávě. Působí jako odborná asistentka na Katedře anglistiky Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.